

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce
Krajowego Mechanizmu Prewencji
w I kwartale 2010 roku

1. Wprowadzenie

Na koniec pierwszego kwartału 2010 r. 50 państw było Stroną Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (zwanego dalej OPCAT). Spośród nich 31 państw wyznaczyło krajowe mechanizmy prewencji¹.

Zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej KMP) wykonuje w Polsce Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej RPO), przeprowadzając wizytacje zapobiegawcze w miejscach zatrzymań, celem ochrony osób pozbawionych wolności przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem².

W pierwszym kwartale 2010 r. działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji była prowadzona przez trzy Zespoły merytoryczne w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich: Zespół Prawa Karnego Wykonawczego, Zespół Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców oraz Zespół Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego. Ponadto, w wizytacjach brali udział pracownicy Zespołów Terenowych Biura RPO z Gdańska, Katowic i Wrocławia, przeprowadzając je również samodzielnie.

W okresie od 1 stycznia do 31 marca 2010 r. pracownicy wskazanych powyżej Zespołów przeprowadzili 34 wizytacje różnego rodzaju miejsc zatrzymań, położonych na terenie całej Polski. Niemniej jednak trudna sytuacja finansowa, spowodowana nie przyznaniem jakichkolwiek środków finansowych na działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2010, nie pozwoliła na włączenie do udziału wizytacjach ekspertów zewnętrznych. Nie został zatem spełniony wymóg

¹ Albania, Armenia, Azerbejdżan, Kostaryka, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Republika Macedonii, Francja, Gruzja, Niemcy, Honduras, Lichtenstein, Malediwy, Mali, Malta, Mauritius, Meksyk, Nowa Zelandia, Polska, Republika Mołdowy, Senegal, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania, Urugwaj - www.apr.ch, dane na dzień 31 marca 2010 r.

² Art. 3 OPCAT.

interdyscyplinarności składu grupy wizytacyjnej. W wizytacjach uczestniczyli głównie prawnicy i politolodzy.

Poniżej zaprezentowano wyniki wizytacji przeprowadzonych w miesiącu styczniu, lutym i marcu bieżącego roku, w różnego rodzaju miejscach zatrzymań, ze wskazaniem zasadniczych problemów, jakie w nich dostrzeżono. Przedstawiono również działania podejmowane w ramach współpracy międzynarodowej Krajowego Mechanizmu Prewencji.

2. Współpraca międzynarodowa Krajowego Mechanizmu Prewencji

W pierwszym kwartale 2010 r. problematyka działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji była poruszana na forum międzynarodowym. Coraz liczniejsze kontakty międzynarodowe KMP związane są bowiem z rozwijającą się działalnością mechanizmów prewencji w innych państwach oraz potrzebą wymiany doświadczeń w tym zakresie.

W dniach 27-28 stycznia 2010 r. w Padwie, w ramach realizacji projektu „European NPM Project” (Projekt współpracy europejskich krajowych mechanizmów prewencji), współfinansowanego przez Radę Europy i Unię Europejską, odbyło się pierwsze spotkanie osób kontaktowych krajowych mechanizmów. Wzięli w nim udział eksperci Podkomitetu ONZ do Spraw Prewencji (SPT), Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (APT), reprezentanci Komisji Europejskiej, Rady Europy oraz 20 wyznaczonych osób kontaktowych krajowych mechanizmów, działających w państwach Rady Europy. W spotkaniu uczestniczyła zatem również przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich, wyznaczona na osobę kontaktową KMP.

W trakcie spotkania omówiono odpowiednie role SPT, CPT oraz krajowych mechanizmów prewencji w działalności prewencyjnej. Przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawiła rolę krajowych mechanizmów prewencji w oparciu o polskie doświadczenia. Zwrócono uwagę na potrzebę rozróżnienia wizytacji przeprowadzanych jako reakcja na skargę, indywidualną sprawę (ustawowa

działalność Ombudsmanów), od działalności prewencyjnej krajowych mechanizmów prewencji.

Ponadto, podjęto decyzję, iż polski krajowy mechanizm prewencji jako pierwszy zostanie objęty programem „On-site visit&Exchange of experience”. W związku z tym, w dniach 4-7 maja 2010 r. w Biurze RPO będą gościć eksperci APT, CPT i SPT, którzy w ciągu 4 dni omówią z pracownikami Krajowego Mechanizmu Prewencji szczegóły dotyczące stosunkowo nowej działalności prewencyjnej. Przeprowadzą również z przedstawicielami RPO wizytacje szkoleniowe trzech różnych typów miejsc zatrzymań na terenie Warszawy, uczestnicząc w nich w roli obserwatorów, co następnie pozwoli na analizę metodologii wizytacji. Całość szkolenia sfinansuje Rada Europy i Unia Europejska.

W ramach projektu „European NPM Projekt”, w 2010 r. zostaną także zorganizowane trzy warsztaty tematyczne dla przedstawicieli europejskich krajowych mechanizmów prewencji, poświęcone detalom związanym z wykonywaniem działalności prewencyjnej z różnych typach miejsc zatrzymań. Dotychczas odbyło się jedno z nich. W dniach 24-25 marca 2010 r. w Padwie, przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców uczestniczyła w warsztatach tematycznych pt. "Rola krajowych mechanizmów prewencji w zapobieganiu złemu traktowaniu w instytucjach psychiatrycznych". Pozostałe warsztaty odbędą się w czerwcu oraz październiku bieżącego roku. Kolejne zostały zaplanowane na 2011 r. Postanowiono także, iż każdego roku będzie organizowane spotkanie szefów krajowych mechanizmów prewencji oraz ich osób kontaktowych.

Ponadto, od lutego 2010 r. ukazuje się Newsletter poświęcony krajowym mechanizmom prewencji, przygotowywany przez Uniwersytet w Padwie, w oparciu o informacje przekazywane przez każde państwo, na temat aktywności danego krajowego mechanizmu prewencji.

3. Jednostki penitencjarne

W pierwszym kwartale 2010 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły dwa zakłady karne (dalej ZK) oraz dwa areszty śledcze³ (dalej AŚ). Informacje sporządzone w następstwie wizytacji trzech jednostek penitencjarnych nie zostały sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu, w związku z tym, ustalenia dokonane w trakcie ich wizytacji, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym KMP.

Przeprowadzona w okresie sprawozdawczym wizytacja Zakładu Karnego w Tarnowie miała na celu sprawdzenie stanu realizacji zaleceń wydanych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, w wyniku wizytacji przeprowadzonej w dniach 4-5 listopada 2008 r. **Warunki bytowe** jednostki uległy znacznej poprawie od czasu ostatniej wizytacji. W zakładzie trwały prace remontowe w celach mieszkalnych oraz ciągach komunikacyjnych. Dokonano również generalnego remontu cel do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej. Z powodu trudności z pozyskaniem środków finansowych przeprowadzono zachowawczy remont łaźni. Jednakże stan tego pomieszczenia wymaga wykonania generalnych prac remontowych.

Analizując kwestię odpowiednich warunków bytowych, zwrócono również uwagę na **brak odrębnego oświetlenia kąpika sanitarnego** w celach mieszkalnych. W czwartym kwartale 2009 r., Rzecznik Praw Obywatelskich skierował w tej sprawie wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁴. Wskazano w nim, iż osoby pozbawione wolności skarżą się, że w porze nocnej, z powodu przerwy w dostarczaniu do cel mieszkalnych energii elektrycznej, brakuje oświetlenia w kąpikach sanitarnych. Administracja wielu jednostek nie dostrzega potrzeby wydzielenia oświetlenia kąpików sanitarnych, uznając dotychczasowe rozwiązania za wystarczające i wskazując przykładowo, że w porze nocnej kąpiki sanitarne oświetlane są przez zewnętrzne, sztuczne oświetlenie spoza budynku. W innych przypadkach administracja więzienna proponuje, aby osadzeni, którzy chcą skorzystać z toalety, każdorazowo informowali o tym funkcjonariusza Służby Więziennej, który na

³ ZK w Tarnowie (4-5.02.2010), AŚ w Choszczynie oraz Oddział Zewnętrzny tej jednostki w Choszczynie (9-10 i 12.03.2010), ZK w Czerwonym Borze (12.03.2010), AŚ w Środzie Wielkopolskiej (25-26.03.2010).

⁴ RPO-628927-VII/09.

życzenie ma możliwość włączenia oświetlenia celi. Takie sposoby postępowania z osadzonymi nie stanowią rozwiązania zaistniałego problemu, co więcej można je uznać za niehumanitarne. Dlatego też Rzecznik wystąpił do Dyrektora Generalnego SW o zmianę stosowanej w tym zakresie praktyki. W odpowiedzi, która wpłynęła w I kwartale 2010 r. zapewniono, iż będą kontynuowane działania zmierzające do wprowadzenia we wszystkich jednostkach penitencjarnych odrębnego oświetlenia kącika sanitarnego w celach mieszkalnych, jednakże efektywność tych działań będzie uzależniona od wielkości środków finansowych przyznanych więziennictwu na remonty i modernizację.

W celu oceny stopnia realizacji wydanego w 2008 r. zalecenia, dotyczącego **niewłaściwego odnoszenia się funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz personelu medycznego do osadzonych**, w Zakładzie Karnym w Tarnowie przeprowadzono rozmowy na podstawie kwestionariusza, w cztery osoby, z losowo dobranymi osadzonymi, w każdym z oddziałów mieszkalnych. Informacje uzyskane w toku rozmów pozwoliły na stwierdzenie, że kierownictwo właściwie egzekwuje od funkcjonariuszy Służby Więziennej obowiązek poprawnego odnoszenia się do osób pozbawionych wolności. W stosunku do poprzedniej wizytacji, poprawie uległo także zachowanie personelu więziennej służby zdrowia w trakcie udzielania świadczeń medycznych osobom pozbawionym wolności.

Poza tym, w wyniku przeprowadzonego oglądu pomieszczeń ambulatorium oraz rozmowy z osadzonymi i personelem medycznym stwierdzono, iż w jednostce zapewniono osobom pozbawionym wolności **udzielanie świadczeń medycznych w warunkach zapewniających poszanowanie intymności**. Wylimitowano poprzednio stosowaną praktykę przeprowadzania badania lekarskiego osadzonych przy drzwiach otwartych gabinetu. Funkcjonariusz Służby Więziennej jest wprawdzie obecny podczas udzielania świadczeń medycznych osadzonemu, lecz w wypadkach, w których konieczne jest wykonanie badania intymnego, opuszcza gabinet.

W wizytowanej jednostce usunięto również zakaz **palenia** po ogłoszeniu ciszy nocnej, w wyznaczonych dla palących celach mieszkalnych. Uregulowania odnoszące się do dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych przez osadzonych, zawarte w porządku wewnętrznym, są obecnie zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości⁵.

W okresie sprawozdawczym otrzymano również odpowiedź na wystąpienie⁶ Rzecznika w sprawie potrzeby wprowadzenia **zabezpieczeń piętrowych łóżek**. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zapewnił, że będą kontynuowane działania zmierzające do wprowadzenia takich zabezpieczeń, jednakże będzie to w dużej mierze uzależnione od przyznanych na ten cel środków finansowych. Ponadto wskazał, iż powyższa kwestia zostanie uregulowana przy najbliższej nowelizacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Omawiając zagadnienia penitencjarne, warto również zwrócić uwagę na wystąpienie⁷ Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 4 lutego 2010 r., w którym zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie podjęcia działań zabezpieczających prawa pozbawionych wolności rodziców oraz ich dzieci do kontaktów osobistych. Podstawą do jego skierowania była skarga osadzonego, któremu administracja zakładu karnego odmówiła realizacji widzenia z jego małoletnimi dziećmi. Zgodnie z obowiązującym w zakładzie karnym porządkiem wewnętrznym, widzenia pod nadzorem funkcjonariusza (jedynie do takiej formy widzeń skarżący był uprawniony) nie odbywały się w dniu przybycia odwiedzających. Przepis art. 87 a § 1 k.k.w. stanowi, że "wykonując karę wobec skazanych sprawujących stałą pieczę nad dzieckiem do lat 15, uwzględnia się w szczególności potrzebę inicjowania, podtrzymywania i zacieśniania ich więzi uczuciowej z dziećmi...". Zdaniem Rzecznika decyzja o odmowie udzielenia skazanemu widzenia z dziećmi narusza podstawową zasadę humanitaryzmu oraz prawo dziecka do utrzymywania regularnych kontaktów osobistych i bezpośrednich z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka (art. 9 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka). Postępowanie administracji zakładu karnego cechował nadmierny formalizm. Korzystanie z prawa

⁵ Dz. U. z 2006 r. Nr 140 poz. 658.

⁶ RPO-629291-VII/09.

⁷ RPO-627228-VII/10.

winno odbywać się w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego, a pozorny legalizm nie może zastępować legalizmu wynikającego z zasad demokratycznego państwa prawa, honorującego prawa człowieka. W odpowiedzi Dyrektor Generalny Służby Więziennej nie podzielił stanowiska Rzecznika i poinformował, że opisane zdarzenie miało charakter jednostkowy. W większości jednostek penitencjarnych, przy aktywnej postawie personelu penitencjarnego i samych osadzonych, prawo dzieci do kontaktów z rodzicami przebywającymi w warunkach izolacji penitencjarnej jest w pełni respektowane. Jednocześnie wskazał, iż przypadek poruszony w wystąpieniu Rzecznika będzie omawiany w trakcie szkoleń organizowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej dla kadry kierowniczej i wychowawców zakładów karnych oraz aresztów śledczych.

Podczas wizytacji zapobiegawczych Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika zwracają szczególną uwagę na sposób realizacji prawa osób pozbawionych wolności do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem (art. 8 § 3 k.k.w.). W pismach kierowanych do Rzecznika skazani podnoszą zarzuty obrazujące trudności w prowadzeniu rozmów telefonicznych z tymi podmiotami. W dniu 24 lutego 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁸, w którym wskazał, iż przepis art. 102 pkt 7 k.k.w. przyznaje skazanemu prawo do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem. Obejmuje ono przede wszystkim wolność od reglamentacji w zakresie częstotliwości kontaktów oraz poszanowanie tajemnicy. Art. 8 § 3 k.k.w. stanowi również, że skazany pozbawiony wolności może porozumiewać się ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym podczas nieobecności innych osób. Korespondencja z tymi osobami nie podlega cenzurze i zatrzymaniu, a rozmowy w trakcie widzeń i telefoniczne nie podlegają kontroli. Zdaniem Rzecznika, zebrane dotychczas doświadczenia prowadzą do wniosku, że kodeksowa regulacja rozmów telefonicznych z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. jest niewystarczająca i powinna zostać sprecyzowana w porządkach wewnętrznych jednostek penitencjarnych. W zdecydowanej większości ich treść nie określa procedury realizacji prawa do kontaktów z tymi podmiotami. Tymczasem

⁸ RPO-111649-VII/10.

właściwe wypełnianie normy zawartej w art. 8 § 3 k.k.w. służy wykonaniu prawa do obrony, zagwarantowanego w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Rzecznik oczekuje obecnie na odpowiedź w tej sprawie.

W kolejnym wystąpieniu⁹, w dniu 5 marca 2010 r. Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie procedury przekazywania do sądów wniosków o udzielenie czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego. Do Biura Rzecznika wpływają skargi osób pozbawionych wolności na przyjętą przez administrację jednostek penitencjarnych procedurę przekazywania do sądów wniosków o udzielenie czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego. Przedmiotowe sprawy w szczególności dotyczą zgonów osób bliskich skazanemu. Zgodnie z art. 141 a § 2 Kodeksu karnego wykonawczego, w stosunku do osadzonych w zakładzie karnym typu zamkniętego zezwolenia na opuszczenie jednostki penitencjarnej udziela sędzia penitencjarny, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - dyrektor zakładu karnego. Niejednokrotnie dyrektorzy jednostek penitencjarnych przekazują sędziom penitencjarnym wnioski skazanego w trybie zwykłym, pomimo iż okres pomiędzy powzięciem informacji o zgonie, a terminem uroczystości pogrzebowych jest bardzo krótki. Skutkuje to rozpatrzeniem go już po pogrzebie i uznaniem za bezprzedmiotowy. Informacje zebrane w toku wizytacji przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji wskazują, iż w opisanej powyżej sytuacji administracje niektórych jednostek penitencjarnych wraz z przekazaniem wniosku skazanego informują sędziego penitencjarnego, iż powinien on być rozpatrzony w trybie pilnym. Zdaniem Rzecznika, praktyka ta powinna być stosowana przez dyrektorów wszystkich jednostek penitencjarnych. Sprawa jest nadal prowadzona. W odpowiedzi Dyrektor Generalny Służby Więziennej zwrócił się bowiem o uzupełnienie informacji w przedstawionej sprawie.

Poza tym, w trakcie dokonywanych wizytacji jednostek penitencjarnych dostrzeżono trudności związane z informowaniem osadzonych cudzoziemców o przysługujących im prawach i obowiązkach, szczególnie w sytuacji, kiedy władają oni

⁹ RPO-630978-VII/10.

jedynie językiem ojczystym. W wielu przypadkach cudzoziemcy, z którymi przeprowadzono rozmowy w trakcie wizytacji, nie posiadali podstawowej wiedzy o swoich prawach i obowiązkach. Dlatego też w dniu 14 stycznia 2010 r. Rzecznik skierował w tej sprawie wystąpienie¹⁰ do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Wskazał w nim, iż zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania¹¹, niezwłocznie po umieszczeniu skazanego lub tymczasowo aresztowanego w celi przejściowej, wychowawca lub wyznaczony funkcjonariusz przeprowadza z nim rozmowę informacyjną, w której zapoznaje go w szczególności z prawami i obowiązkami oraz ustalonym w zakładzie/areszcie porządkiem wewnętrznym. Zdaniem Rzecznika, liczne nowelizacje Kodeksu karnego wykonawczego oraz aktów wydanych na jego podstawie uzasadniają potrzebę przygotowania przez Służbę Więzienną aktualnej pisemnej informacji, która zawiera kompendium wiedzy o podstawowych prawach i obowiązkach osób skazanych i tymczasowo aresztowanych. Tak przygotowana informacja, mogłaby następnie zostać przetłumaczona na języki ojczyste osadzonych cudzoziemców przez konsulaty lub ambasady państw, z których pochodzą. W odpowiedzi, Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej poinformował, iż zostały podjęte działania mające na celu przygotowanie zwięzłej informacji o podstawowych prawach i obowiązkach osób skazanych i tymczasowo aresztowanych, która w dalszej kolejności zostanie przetłumaczona na język angielski, francuski, niemiecki, rosyjski i arabski. Informacja taka, po jej przetłumaczeniu zostanie niezwłocznie umieszczona na portalu internetowym Służby Więziennej.

Doceniając podjęte w tym przedmiocie działania, Rzecznik stwierdził, iż wydają się one niewystarczające i w dniu 24 lutego 2010 r. skierował kolejne wystąpienie w tej sprawie do Dyrektora Generalnego. Zdaniem Rzecznika, w polskich jednostkach penitencjarnych występuje bowiem liczna grupa cudzoziemców, którzy

¹⁰ RPO-624641-VII/10.

¹¹ Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1494.

mogą nie znać zarówno języka polskiego, jak i żadnego z języków wskazanych w odpowiedzi Dyrektora Generalnego. W tym samym wystąpieniu Rzecznik zwrócił się o przedłożenie informacji o sposobie realizacji prawa do posług religijnych wobec cudzoziemców, szczególnie tych, którzy nie znają języka polskiego. W odpowiedzi Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wskazał, iż oprócz wersji kompendium w języku angielskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim i arabskim, planowane jest przygotowanie wersji kompendium w języku rumuńskim i bułgarskim, w związku z dość dużą liczbą osadzonych posługujących się tymi językami. Poza tym, Centralny Zarząd Służby Więziennej poinformował, iż występował do Ambasady Socjalistycznej Republiki Wietnamu z pytaniem o możliwość dokonania tłumaczenia na język wietnamski, jednakże uzyskał negatywną odpowiedź w tej sprawie. Jednocześnie podkreślił, że kwestia zapewnienia posług religijnych osadzonym cudzoziemcom jest realizowana na takich samych zasadach jak innym osadzonym. W każdym przypadku, gdy osoba zgłasza chęć skontaktowania się ze wskazanym kościołem lub innym związkiem wyznaniowym, administracja jednostki podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków do wykonywania praktyk i posług religijnych.

4. Jednostki dla nieletnich

W pierwszym kwartale 2010 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji przeprowadzili wizytacje czterech zakładów poprawczych¹², trzech schronisk dla nieletnich¹³, (z czego trzy placówki funkcjonowały w ramach jednej placówki jako zakład poprawczy i schronisko dla nieletnich), jednego młodzieżowego ośrodka socjoterapii¹⁴, pięciu młodzieżowych ośrodków wychowawczych¹⁵ oraz jednej policyjnej izby dziecka¹⁶.

¹² Zakład Poprawczy w Laskowcu (8.01.2010), Zakład Poprawczy w Studzieńcu (14.01.2010), Zakład Poprawczy w Mrozach (1.02.2010), Zakład Poprawczy w Pszczynie – Łące (18.02.2010).

¹³ Schronisko dla Nieletnich w Laskowcu (8.01.2010), Schronisko dla Nieletnich w Mrozach (1.02.2010), Schronisko dla Nieletnich w Pszczynie-Łące (18.02.2010).

¹⁴ Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 2 w Łodzi (18.01.2010).

¹⁵ Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (MOW Nr 1) w Łodzi (19.01.2010), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (MOW Nr 3) w Łodzi (20-21.01.2010), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Jaworzu (17.02.2010), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Dom na Szlaku” im. gen. Tadeusza Kutrzeby w Załuskowie (1.03.2010), Salezjański Ośrodek Wychowawczy im. św. Jana Bosko w Trzcieńcu (11.03.2010).

¹⁶ Policyjna Izba Dziecka w Bielsku-Białej (16 i 18.02.2010).

Nie wszystkie informacje z wizytacji zostały jednak sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w ich trakcie, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji.

W trakcie wizytacji placówek dla nieletnich, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili uwagę na zróżnicowane **warunki bytowe**, jakie w nich panują. W kilku placówkach zapewniono bowiem wychowankom bardzo dobre warunki bytowe i higieniczne, pomieszczenia placówek były w większości odnowione, widoczna była dbałość o utrzymanie porządku i czystości, zarówno w pokojach, jak i na korytarzach (np. MOW Nr 1 w Łodzi, ZP w Mrozach, ZP i SdN w Pszczynie, MOS Nr 2 w Łodzi). W innych zwrócono z kolei uwagę na konieczność przeprowadzenia generalnych, bądź doraźnych remontów części pomieszczeń. Odnosiło się to do pomieszczeń sanitarnych (MOW Nr 3 w Łodzi, MOW w Jaworzu), kuchni, siłowni (MOS Nr 2 w Łodzi), czy też pokoi wychowanków (ZP w Studzieńcu, MOW Załuskowo). W większości wizytowanych placówek zalecano również wyposażenie kabin prysznicowych w maty antypoślizgowe oraz zasłony, a także uzupełnienie brakujących drabinek i zabezpieczeń górnych łóżek (np. ZP w Laskowcu, ZP w Studzieńcu, MOW Nr 3 w Łodzi, MOW Nr 1 w Łodzi, ZP w Mrozach, MOW w Jaworzu, MOW Załuskowo).

W ocenie przedstawicieli RPO, dobrych warunków bytowych nie zapewniono także nieletnim przebywającym w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej. Sypialnie dla nieletnich stanowiły puste pomieszczenia, w których w zależności od potrzeby kładziono materace z gąbki, koce i poduszki. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził stan materaców. Niektóre z nich były znacznie zniszczone oraz nie posiadały bawełnianego pokrycia. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika właściwym byłoby umieszczenie łóżek w sypialniach. W wizytowanej placówce zakwestionowano także konieczność spożywania przez nieletnich posiłków w pozycji stojącej.

W związku z tym, iż problem określenia warunków bytowych, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wymaga rozwiązania systemowego, w dniu 13 lutego 2009 r. Rzecznik zwrócił się o podjęcie inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do rozszerzenia delegacji ustawowej zawartej w art. 83 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, a następnie wydania rozporządzenia szczegółowo regulującego

warunki bytowe, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wraz z regulaminem pobytu nieletnich w tego typu placówkach. W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazał, iż optymalnym rozwiązaniem byłoby zawarcie wspomnianej delegacji w ustawie o Policji. Niestety, w dotychczasowych nowelizacjach tej ustawy nie rozszerzono brzmienia jej przepisów. W efekcie nie wydano również rozporządzenia określającego szczegółowe warunki, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka, wraz z regulaminem pobytu wychowanków w tego typu placówkach. Dlatego też w dniu 19 marca 2010 r. Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z kolejnym wystąpieniem w tej sprawie¹⁷. Do dnia sporządzania niniejszego raportu nie otrzymano na nie odpowiedzi.

Na uwagę zasługuje również kwestia odpowiednich **warunków w izbach przejściowych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich**. Na przykład w Zakładzie Poprawczym w Laskowcu, spośród czterech pomieszczeń przeznaczonych na izby przejściowe, tylko jedna z nich nie wzbudziła zastrzeżeń wizytujących, ponieważ jej urządzenie odpowiadało warunkom pomieszczenia mieszkalnego, który to wymóg określa § 51 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹⁸. Pozostałe izby nie zostały w żaden sposób umeblowane, do podłogi przymocowano jedynie drewniane płyty, na których wychowankowie kładą materace, udostępniane im w porze nocnej. W trakcie przeprowadzanej wizytacji tylko w jednej z trzech izb znajdował się materac. Jak uzasadniono, nieletnim celowo zabiera się je w ciągu dnia, aby uniemożliwić im sen oraz stworzyć odczucie pewnego rodzaju dolegliwości. Takie warunki zostały uznane przez przedstawicieli Rzecznika za mogące prowadzić do nieludzkiego traktowania wychowanków w nich przebywających. Nie można też zgodzić się ze stwierdzeniem Dyrektora placówki, iż „pobyt w izbie przejściowej ma kojarzyć się wychowankom z czymś nieprzyjemnym, dlatego też nie zostały one umeblowane”, ponieważ może to powodować, że nieletni w nich umieszczeni będą traktować taki pobyt jako karę, co jest niezgodne z

¹⁷ RPO-605914-VII/10.

¹⁸ Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359 z późn. zm.

powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Rozporządzenie nie przewiduje bowiem stosowania izby przejściowej jako środka dyscyplinarnego. Dlatego też zalecono odpowiednie umeblowanie tych pomieszczeń, mając na uwadze konieczność zapewnienia wychowankom tej placówki odpowiednich warunków do codziennego funkcjonowania.

Ponadto, w Zakładzie Poprawczym w Mrozach zwrócono uwagę, iż izby przejściowe zostały wprawdzie wyposażone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, jednakże w pomieszczeniach tych zdemontowano drzwi do kąpoków sanitarnych, powołując się na względy bezpieczeństwa. W związku z tym, obraz z kamer zainstalowanych w tych pomieszczeniach, obejmuje cały kąpok sanitarny. Zrodziło to obawę wizytujących o poszanowanie prawa do intymności wychowanek. Poza tym, w obowiązujących przepisach brak jest umocowania do stosowania monitoringu w izbach przejściowych. Dlatego też zalecono zamontowanie odpowiednich przesłon kąpoka sanitarnego. Dyrektor placówki zobowiązał się, iż zapewni poszanowanie praw wychowanek poprzez zastosowanie się do zalecenia przedstawicieli RPO.

Podobne naruszenia stwierdzono w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Pszczynie. W wyniku przeprowadzonej wizytacji wskazano na konieczność zapewnienia wystarczającej intymności w sanitariatach, poprzez usunięcie stanu, w którym obraz monitoringu obejmuje kabiny z muszlami klozetowymi. Po zgłoszeniu tego zastrzeżenia Dyrektor polecił zmienić ustawienie kierunku kamery.

W pierwszym kwartale bieżącego roku, w kilku placówkach odebrano także sygnały o **niedopuszczalnych formach traktowania nieletnich**. W Zakładzie Poprawczym w Studzieńcu w indywidualnych rozmowach przeprowadzanych przez przedstawicieli Rzecznika wychowankowie przyznali, iż zdarzają się sytuacje stosowania wobec nich przez personel agresji werbalnej i fizycznej („szarpanie”, „popychanie”). W rozmowie podsumowującej wizytację Dyrektor placówki oświadczył, że każdorazowo takie sytuacje są wnikliwie wyjaśniane, ponadto personel jest informowany o niedopuszczalności takich zachowań. Również w Zakładzie

Poprawczym w Pszczynie kilku rozmówców zwróciło uwagę, iż zdarzało się, że wychowawca uderzył ich w twarz za używanie wulgaryzmów, byli szarpani lub krzyczano na nich. Odmówili jednak złożenia oficjalnej skargi do protokołu oraz podania szczegółów tych zdarzeń. Ze względu na brak możliwości zweryfikowania zarzutów, pracownicy Biura RPO zasygnalizowali powyższe problemy Dyrektorowi placówki, który zobowiązał się podjąć działania zmierzające do ich rozwiązania.

Poza tym, w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Załuskowie cztery nieletnie wskazały, że spotykają się z wyzywaniem i krzykami ze strony wychowawców. Przedstawiciele Rzecznika zalecili monitorowanie zasygnalizowanych zjawisk oraz podjęcie działań prewencyjnych.

Jak zgłosili nieletni, do agresywnych reakcji i postaw personelu placówki wobec wychowanków dochodzi również w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii Nr 2 w Łodzi, jednakże i w tym przypadku wychowankowie odmówili udzielenia bliższych informacji w sprawie. W zaleceniach zwrócono uwagę na konieczność dążenia do wyeliminowania takich sytuacji.

Niedopuszczalną praktykę postępowania z nieletnim stwierdzono również w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej. W placówce tej w dniu wizytacji przebywał jeden wychowanek, który spędzał czas w piżamie, leżąc na cienkim materacu na podłodze, bez możliwości udziału w zajęciach wychowawczych (jedynie przez godzinę umożliwiono mu oglądanie telewizji). Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka¹⁹, na czas pobytu w izbie, nieletni oprócz piżamy, obuwia, ręczników oraz środków czystości, powinien otrzymać odzież (dres) oraz bieliznę osobistą. Ponadto, spędzanie czasu przed telewizorem nie stanowi zapewnienia wychowankowi udziału w zajęciach wychowawczo-opiekuńczych. W celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących nieletnim zalecono wyeliminowanie przypadków takiego traktowania nieletnich.

Niejednokrotnie w trakcie wizytacji stwierdzano również przypadki stosowania **nieregulaminowych kar**, w tym odpowiedzialności zbiorowej (np. ZP w Laskowcu,

¹⁹ Dz. U. z 2002 r. Nr 10, poz. 104 z późn. zm.

MOW Nr 1 w Łodzi, MOW w Jaworzu, MOS Nr 2 w Łodzi). Na przykład w Zakładzie Poprawczym w Studzieńcu stosowano izbę przejściową jako karę. Umieszczenie nieletniego w tej izbie następowało z powodu samowolnie przedłużonej przepustki lub urlopu. Zgodnie zaś z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej z takiego powodu możliwe jest tylko w schroniskach dla nieletnich. Ponadto, w placówce tej zastrzeżenia wizytujących wzbudził zapis regulujący procedurę wymierzania kary, mówiący o zamieszczeniu na tablicy ogłoszeń w grupie wychowawczej informacji o ukaraniu danej osoby. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika może to prowadzić do stygmatyzacji wychowanków. Z kolei, w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej, wśród kar przewidziano umieszczenie nieletniego w izbie izolacyjnej, co nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa. Zgodnie z nimi, środek ten ma bowiem zastosowanie jedynie w sytuacjach, gdy zachowanie nieletniego może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa jego życia lub zdrowia albo życia lub zdrowia innych osób, w celu rozładowania jego napięć emocjonalnych.

Ponadto, w katalogu środków dyscyplinarnych niektórych placówek zawarto kary w postaci pracy porządkowej na rzecz ośrodka (np. MOW Nr 1, MOW Nr 3 oraz MOS Nr 2 w Łodzi) lub ćwiczeń fizycznych. Zdaniem przedstawicieli RPO, tego typu kary mogą zaowocować u nieletnich wypaczeniem właściwego obrazu pracy pojmowanej jako podstawowa forma samodzielnego utrzymania oraz ćwiczeń służących wzmocnieniu kondycji fizycznej. Dlatego też zalecono usunięcie z regulaminu wewnętrznego kar tego rodzaju zapisów. W odpowiedzi Dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Łodzi poinformował, że młodzież na zebraniu społeczności stwierdziła, iż nie widzi potrzeby usuwania z systemu kar zapisu o karze w postaci pracy na rzecz Ośrodka. W związku tym stanowisko Rzecznika w tej sprawie będzie ponownie przedstawione kierownictwu placówki.

W kilku jednostkach, z powodu braku regulacji gwarantującej nieletnim, przebywającym w schroniskach dla nieletnich, zakładach poprawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i policyjnych izbach dziecka, codzienny dostęp do **zajęć na świeżym powietrzu**,

wychowankowie niekiedy przez okres kilku tygodni nie mogą wychodzić na zewnątrz budynku, zwłaszcza w okresie zimowym (np. ZP w Laskowcu, MOW Nr 1 w Łodzi, ZP i SdN w Mrozach). Niemniej jednak po sformułowaniu stosownych zaleceń w tym zakresie, kierownictwo jednostek podjęło odpowiednie działania, celem umożliwienia nieletnim codziennego udziału w zajęciach na świeżym powietrzu (np. w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Laskowcu na terenie placówki zorganizowano lodowisko).

Powyższa kwestia jest nadal nie uregulowana w powszechnie obowiązujących przepisach prawa. W związku z tym, w dniu 11 lutego 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, nawiązując do poprzedniej korespondencji w sprawie braku przepisów gwarantujących nieletnim przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu oraz funkcjonowania izb przejściowych w tego typu placówkach, skierował wystąpienie²⁰ do Ministra Sprawiedliwości. Zwrócił się w nim o przekazanie informacji, czy zostały już podjęte zapowiadane przez Ministra w tym zakresie działania. W odpowiedzi Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że nowe rozwiązania wprowadzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2009 r., zmieniającym rozporządzenie z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, mają wpłynąć m. in. na ograniczenie możliwości występowania zdarzeń nadzwyczajnych, które często stanowią podstawę ograniczania dostępu do korzystania ze spacerów i przebywania wychowanków poza budynkami zakładu lub schroniska. To z kolei powinno wpłynąć na szerszy niż dotychczas dostęp wychowanków do tego rodzaju zajęć. Obecnie opracowywane są, w oparciu o wyżej wskazane rozporządzenie, szczegółowe regulaminy dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w tego typu placówkach. Ponadto, w Ministerstwie Sprawiedliwości przystąpiono do opracowania jednolitych dla wszystkich zakładów i schronisk procedur, w których znajdują się zasady korzystania przez wychowanków z zajęć na świeżym powietrzu oraz regulaminów izb przejściowych. Placówki posiadają bardzo zróżnicowane systemy zabezpieczeń, dlatego standaryzacja tych zasad jest skomplikowana. Z uwagi na te przeszkody, zakończenie pierwszego etapu prac w tym

²⁰ RPO-597667-VII/10.

zakresie przewidziano dopiero na 30 czerwca 2010 r. Jednocześnie poinformowano, że wystąpienia Rzecznika w tej sprawie zostały przesłane do powołanego przez Ministra Sprawiedliwości Zespołu do przeprowadzenia analizy dotychczasowych oraz wypracowania nowych, modelowych rozwiązań prawnych w zakresie problematyki nieletnich, w celu ujęcia tych zagadnień w pracach Zespołu.

Ponadto, we wszystkich placówkach zwracano uwagę na **dostępność informacji na temat instytucji**, do których nieletni mogą się zwrócić w razie potrzeby. Każdorazowo wobec braku takich danych na tablicach ogłoszeń, postulowano zamieszczenie adresów instytucji stojących na straży praw nieletnich, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, czy sędziego rodzinnego (np. MOW Nr 3 w Łodzi, MOW Nr 1 w Łodzi, MOW w Jaworzu, MOS Nr 2 w Łodzi, MOW Załuskowo). Mimo, że wychowankowie mają możliwość porozmawiać o swoich problemach, czy sytuacjach konfliktowych, na zebraniach społeczności bądź bezpośrednio z wychowawcami lub psychologami, istnienie alternatywy i możliwości zwrócenia się z problemem do instytucji zewnętrznej, jest niezwykle istotne. Nieletni powinni być o tym informowani i mieć stały dostęp do wyżej wskazanych adresów.

W niniejszym raporcie warto również podkreślić, iż w wystąpieniu z dnia 21 grudnia 2009 r., skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Sprawiedliwości²¹, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na pilną potrzebę podjęcia działań prawodawczych, zmierzających do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowe warunki i sposób użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Dotychczas obowiązujące w tym zakresie rozporządzenie utraciło bowiem moc obowiązującą dniu 22 sierpnia 2009 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej poinformował, że zostały podjęte odpowiednie działania w tej sprawie. Również Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, że powołany przez Prezesa Rady Ministrów Międzyresortowy Zespół do Spraw Ujednoczenia Zasad Użycia Środków Przymus Bezpośredniego i Broni Palnej

²¹ RPO-629059-VII/09.

przez Uprawnionych Funkcjonariuszy, przygotował projekt ustawy o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, który zawiera m. in. regulacje dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w wyżej wskazanych placówkach. Jednocześnie, z uwagi na sygnalizowany przez Rzecznika problem, w Ministerstwie Sprawiedliwości zostały rozpoczęte prace nad projektem nowego aktu wykonawczego regulującego tę materię.

Ponadto, w odpowiedzi na wystąpienie²² Rzecznika z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie zasad i trybu kwalifikowania nieletnich do umieszczania w odpowiednich zakładach opieki zdrowotnej w celu obserwacji psychiatrycznej lub leczenia, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że w 2009 r. został powołany przez Ministra Sprawiedliwości Zespół mający opracować założenia reformy postępowania w sprawach nieletnich, któremu zostanie wskazany problem istniejących trudności w typowaniu specjalistycznych placówek leczniczych. Natomiast Minister Zdrowia wskazał, że szczególna złożoność problematyki zdrowia psychicznego powoduje, że konieczne jest uzgadnianie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z wieloma partnerami, których udział jest niezbędny w realizacji zadań Programu. Ostatni etap uzgodnień przeprowadzono w grudniu 2009 r., dlatego też w niedługim czasie projekt trafi pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

Poza tym, w dniu 12 lutego 2010 r. Rzecznik skierował do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wystąpienie²³, w którym zwrócił się o przedstawienie stanowiska w kwestii uchylania się przez placówki opiekuńczo - wychowawcze od obowiązku zapewnienia wychowankom, jednocześnie umieszczonym w placówkach oświatowych, właściwych warunków bytowych w zakresie wyposażenia w rzeczy podstawowego użytku oraz poinformowanie o sprawowaniu nadzoru nad skutecznością oddziaływań opiekuńczo - wychowawczych w placówkach, podlegających Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej. W odpowiedzi Minister poinformowała, że sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań samorządu powiatowego w zakresie jakości działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych

²² RPO-587722-VII/09.

²³ RPO-637047-VII/10.

należy do zadań własnych wojewody. W każdym województwie w Wydziałach Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich są ustalane plany i tematy kontroli, zgodnie ze specyfiką i potrzebami regionu. Kwestie związane z zapewnieniem wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych wyposażenia w odzież, środki czystości, kieszonkowe itp. oraz z uiszczaniem opłat za ich wyżywienie, zostały uzgodnione między Ministrem Pracy i Polityki Społecznej a Ministrem Edukacji Narodowej. Zagadnienie to było również konsultowane z Ministerstwem Finansów i Ministerstwem Sprawiedliwości. W wyniku ustaleń przyjęto wspólne stanowisko, które jest rozsyłane do powiatowych centrów pomocy rodzinie. Postanowienie o umieszczeniu dziecka w młodzieżowym ośrodku socjoterapii lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym nie uchyla wcześniejszego postanowienia o umieszczeniu go w placówce opiekuńczo - wychowawczej. Na placówce nadal ciążą nałożone przez sąd obowiązki w zastępstwie rodziców, takie jak zaspokojenie jego podstawowych potrzeb bytowych. Za utrzymanie dziecka umieszczonego postanowieniem sądu w placówce opiekuńczo wychowawczej płaci powiat, z którego dziecko pochodzi.

W związku z wizytacjami młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii dostrzeżono również problem niedoprowadzania nieletnich do wskazanych wyżej placówek przez funkcjonariuszy Policji, wobec których sądy rodzinne postanowiły zastosować takie środki wychowawcze. W związku z tym w dniu 12 lutego 2010 r., Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa oraz Komendanta Głównego Policji, zwracając się o wskazanie przyczyn nieskutecznego doprowadzania do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i socjoterapii. W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości oraz Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa Rzecznik podkreślił, że konieczny jest systematyczny i wnikliwy nadzór sądów rodzinnych nad wykonywaniem postanowień o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub socjoterapii, również w zakresie doprowadzania do tego ośrodka. Zwrócił również uwagę, na problem wydawania przez sądy rodzinne postanowień o umieszczeniu nieletnich o wysokim stopniu demoralizacji w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. W odpowiedzi Zastępca Komendanta Głównego Policji poinformował, że do

Komendy Głównej Policji nie docierały dotychczas sygnały, aby sędziowie orzekający w sprawach rodzinnych i nieletnich lub wizytatorzy zarzucali Policji fakt niedoprowadzenia nieletnich do ośrodków, takich jak MOW, czy MOS. Zdaniem Komendanta problem ten jest bardziej złożony i zdecydowanie nie leży on głównie po stronie Policji. Działająca w ramach powołanego w Ministerstwie Sprawiedliwości Zespołu ds. Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych w Przedmiocie Umieszczania Nieletnich w Placówkach Podległych Ministerstwu Edukacji Narodowej i Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej Grupa Robocza, przygotowała projekt zmiany ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, zakładający m.in. dodanie do art. 40 ustawy § 7, dającego możliwość umieszczania w policyjnej izbie dziecka nieletniego w trakcie samowolnego pobytu poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub młodzieżowym ośrodkiem socjoterapii, na czas niezbędny do przekazania nieletniego właściwej placówce, nie dłużej jednak niż na 5 dni. Ministerstwo Sprawiedliwości planuje przekazanie projektu nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich do konsultacji międzyresortowych w marcu 2010 r.

Z kolei, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości w dniu 8 marca 2010 r. wystąpiło do wszystkich prezesów sądów okręgowych z pismem, w którym przypomniano zakres obowiązków sądów rodzinnych w ramach postępowania wykonawczego przy użyciu argumentacji Rzecznika zawartej w piśmie 12 lutego 2010 r. Ponadto, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, że popiera sygnalizowaną przez Ministra Edukacji Narodowej zmianę rozporządzenia z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii, która spowoduje skrócenie do 6 tygodni okresów ważności skierowań do ośrodków. W ocenie resortu sprawiedliwości korekta ta pozwoli nie tylko zdynamizować proces kierowania, lecz również zmotywuje sądy do sprawniejszego wykonywania orzeczeń.

Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa poinformował, że popiera zastrzeżenia wskazane w wystąpieniu Rzecznika, jednocześnie wyrażając nadzieję na podjęcie odpowiednich działań w tym zakresie przez Ministra Sprawiedliwości.

Z pozostałych wystąpień warto zwrócić uwagę na to z dnia 1 marca 2010 r., kiedy to Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, dotyczące projektu likwidacji sądów rodzinnych i nieletnich²⁴. W związku z realizacją zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, Rzecznik dostrzega bowiem wiele problemów wpływających na niewłaściwe funkcjonowanie systemu resocjalizacji nieletnich. W opinii Rzecznika, przekazanie spraw rodzinnych i nieletnich w sądach do kompetencji wydziałów cywilnych, niewątpliwie spowoduje obniżenie standardów orzekania i sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń w tych sprawach, dlatego też projektowane zmiany nie znajdują uzasadnienia. Do dnia sporządzenia raportu nie wpłynęła odpowiedź w tej kwestii.

5. Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia jednostek organizacyjnych Policji

W pierwszym kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje siedmiu pomieszczeń dla osób zatrzymanych (dalej PdOZ) przy jednostkach organizacyjnych Policji²⁵. Nie wszystkie informacje z wizytacji zostały jednak sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w ich trakcie zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Na wstępie warto wskazać, iż w I kwartale 2010 r. przedstawiciele Rzecznika napotkali na trudności w pełnym przeprowadzeniu wizytacji jednej jednostki, pomimo iż w 2009 r. Komendant Główny Policji zwrócił uwagę wszystkim podległym jednostkom na uprawnienia Rzecznika w zakresie wizytacji prewencyjnych. W Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych w Kutnie w toku wizytacji, spotkano się z **trudnościami w przeprowadzeniu indywidualnych rozmów z osobami**

²⁴ RPO-637047-VII/10.

²⁵ Komenda Miejska Policji w Bytomiu (14.01.2010), Komenda Powiatowa Policji w Legionowie (15.01.2010), Komenda Powiatowa Policji w Nowym Dworze Mazowieckim (15.01.2010), Komenda Rejonowa Policji – Warszawa I (02.02.2010), Komenda Miejska Policji we Wrocławiu (15.03.2010), Komenda Powiatowa Policji w Kutnie (24.03.2010), Komenda Powiatowa Policji w Środzie Wielkopolskiej (26.03.2010).

zatrzymanymi. Dopiero interwencja telefoniczna w Komendzie Głównej Policji umożliwiła wykonanie tych czynności.

We wszystkich pozostałych jednostkach Policji, wizytacje przebiegały sprawnie. W wizytowanych w I kwartale 2010 r. pomieszczeniach dla osób zatrzymanych zwrócono uwagę na zróżnicowane **warunki bytowe.** Po generalnym remoncie w 2008 r., w bardzo dobrym stanie utrzymane są pomieszczenia dla zatrzymanych w Komendzie Miejskiej Policji we Wrocławiu. Zalecono jedynie uwzględnienie, przy planowaniu kolejnej renowacji PdOZ, pomalowanie ścian powłoką odporną na działanie wilgoci i preparatów czyszcząco-dezynfekujących.

W pomieszczeniach dla zatrzymanych w Bytomiu stwierdzono natomiast konieczność przeprowadzenia remontu większości pomieszczeń. Zdaniem wizytujących bardzo złe warunki bytowe panujące w tej jednostce mogą prowadzić do nieludzkiego traktowania umieszczonych w niej osób. Dlatego też zwrócono się do organów nadrzędnych z zaleceniem przyznania środków finansowych na przeprowadzenie generalnego remontu. W odpowiedzi Zastępca Komendanta Wojewódzkiego Policji w Katowicach wskazał, iż ze względu na ograniczone środki finansowe w najbliższym czasie nie ma możliwości przeprowadzenia kompleksowego remontu PdOZ w Bytomiu. W przypadku otrzymania środków na ten cel, odpowiednie prace zostaną niezwłocznie podjęte.

W niektórych jednostkach zalecano również zakupienie pod prysznice mat antypoślizgowych (np. KPP Legionowo, KPP Nowy Dwór Mazowiecki), dokonanie stosownej przebudowy w pokojach sanitarnych, tak aby natryski zostały częściowo odgródzone od reszty pomieszczeń (KPP Nowy Dwór Mazowiecki), usunięcie misek ustępowych z pokoi dla osób zatrzymanych, czy też wymianę podłóg na trwałe, łatwo zmywalne i odporne na działanie wilgoci i środków czyszcząco-dezynfekujących (KRP Warszawa I).

Poza tym, postulowano **wyznaczenie i oznaczenie miejsc do palenia tytoniu,** zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2001 r. w sprawie zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podległych ministrowi właściwemu do spraw

wewnętrznych²⁶, a także umożliwienie zatrzymanym dokonywania zakupów z własnych środków pieniężnych wyrobów tytoniowych, prasy oraz przedmiotów osobistego użytku, służących do utrzymania higieny osobistej (KPP Nowy Dwór Mazowiecki, KMP Bytom).

W kwestii **informowania zatrzymanych o przysługujących im prawach**, w dalszym ciągu zwracano uwagę na potrzebę udostępnienia osadzonemu do pokoju mieszkalnych (choćby na pewien okres czasu) regulaminu pobytu w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, tak aby umożliwić tym osobom zapoznanie się z nim (np. KRP Warszawa I, KMP Wrocław).

W wizytowanych jednostkach, w wyniku analizy **dokumentacji wewnętrznej**, zalecano również zwrócić uwagę lekarzom na potrzebę każdorazowego, rzetelnego wypełniania książki wizyt lekarskich, a także każdorazowe wskazanie podstawy zatrzymania w protokole zatrzymania (KPP Legionowo) oraz uzupełnianie książki kontroli osób zatrzymanych o podpis kierownika jednostki, w każdym przypadku osadzenia zatrzymanego w PdOZ (KPP Nowy Dwór Mazowiecki).

6. Izby wytrzeźwień

W pierwszym kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje zapobiegawcze w trzech izbach wytrzeźwień (dalej IW) lub innych placówkach utworzonych lub wskazanych przez jednostki samorządu terytorialnego, w których umieszcza się osoby nietrzeźwe²⁷.

W zakresie **stosowania środków przymusu bezpośredniego** zwrócono uwagę na konieczność wzmocnienia nadzoru w przedmiocie zasadności stosowania tych środków przez personel placówek. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, konieczne jest również kontrolowanie stanu zdrowia pacjentów przez pracowników izb, w trakcie unieruchomienia (IW w Sosnowcu).

Odnosząc się do **warunków bytowych** zalecano wyposażenie sal w pościel, a stanowisk prysznicowych w maty antypoślizgowe. Ponadto, zastrzeżenia wizytujących

²⁶ Dz. U. z 2001 r. Nr 106, poz. 1163.

²⁷ Izba Wytrzeźwień w Bielsku-Białej (19.02.2010), Izba Wytrzeźwień w Sosnowcu (25.02.2010), Całodobowe Pogotowie Socjalne dla Osób Nietrzeźwych w Gdańsku (17.03.2010).

wzbudził fakt niewydawania osobom doprowadzonym czystej pościeli (IW w Sosnowcu).

Jednocześnie należy wskazać, iż w jednej z wizytowanych jednostek nie zaistniała potrzeba przedstawienia jakichkolwiek rekomendacji (IW w Bielsku-Białej). Izba ta zapewnia bowiem osobom w niej umieszczonym bardzo dobre warunki bytowe. Nie stwierdzono występowania jakichkolwiek czynników, które mogą ewentualnie prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania umieszczonych w niej osób.

Podkreślenia wymaga jednak również sytuacja bez precedensu, jaka miała miejsce w trakcie wizytacji Pogotowia Socjalnego dla Osób Nietrzeźwych w Gdańsku. Przedstawicielom Rzecznika Praw Obywatelskich odmówiono bowiem prawa zapoznania się z większością dokumentacji placówki, nagraniem z monitoringu, uniemożliwiono przeprowadzenie rozmów na osobności z osobami opuszczającymi placówkę. W sprawie tej podjęto interwencję u Prezydenta Miasta Gdańsk, wizytacja będzie musiała zostać powtórzona. Do tej pory w żadnej izbie wytrzeźwień nie spotkano się z tego typu trudnościami.

7. Ośrodki dla cudzoziemców

W omawianym okresie wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły jeden ośrodek dla cudzoziemców²⁸.

W trakcie wizytacji nie stwierdzono przypadków rażącego naruszania praw cudzoziemców umieszczonych w wizytowanym Areszcie w celu wydalenia, ani niehumanitarnego lub poniżającego ich traktowania.

Warunki bytowe panujące w wizytowanym Areszcie uznano jako dobre, jednakże zalecono przeprowadzenie remontu w pomieszczeniach sanitarnych oraz wyposażenie sali telewizyjnej w stosowne meblowanie.

Zwrócono uwagę na konieczność przestrzegania **prawa do ochrony danych osobowych**, zalecając rezygnację z umieszczania przy drzwiach cel mieszkalnych informacji o osadzonych w nich cudzoziemcach. Ponadto, zwrócono się o rozważenie zmiany w sposobie prowadzenia nadzoru nad cudzoziemcami korzystającymi z

²⁸ Areszt w Celu Wydalenia przy Placówce Straży Granicznej w Lubaniu (16-18.03.2010).

aparatu telefonicznego. Zdaniem wizytujących zmieniona powinna być także praktyka polegająca na odnotowywaniu w dokumentacji służbowej numerów telefonów, pod które dzwonią osadzeni oraz danych ich rozmówców.

W trakcie wizytacji stwierdzono, że cudzoziemcy są zapoznawani z treścią obowiązującego w Areszcie **porządku organizacyjnego**. Tekst regulaminu, w różnych wersjach językowych, był również wywieszony na korytarzu. Jednak cudzoziemcy nie mają dostępu do dodatkowych materiałów w postaci broszur lub ulotek tematycznych, które zawierałyby informacje o przysługujących im prawach lub ciążących na nich obowiązkach. Zdaniem personelu jednostki, do placówki nie docierają organizacje pozarządowe, które świadczyłyby osadzonym pomoc prawną lub udzielały w tym zakresie porad.

8. Szpitale psychiatryczne

W pierwszym kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje dwóch szpitali psychiatrycznych²⁹. Sprawozdanie z wizytacji Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu nie zostało sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w jej trakcie, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji.

W wyniku wizytacji Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, stwierdzono, że konieczne jest zapewnienie zgodnej z prawem praktyki **stosowania środków przymusu bezpośredniego**. W świetle art. 18 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego³⁰, zastosowanie unieruchomienia zostało ograniczone wyłącznie do sytuacji, gdy pacjent dopuszcza się zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby, przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, albo też w sposób gwałtowny niszczy lub uszkadza przedmioty znajdujące się w jego otoczeniu oraz do przypadków szczegółowo wskazanych w ustawie, np. przyjęcie bez zgody, samowolna próba opuszczenia szpitala, wykonywanie niezbędnych czynności medycznych. Natomiast w przypadku poważnego zakłócania lub uniemożliwiania funkcjonowania zakładu, art. 18 wyżej wskazanej ustawy zezwala jedynie na stosowanie przytrzymania

²⁹ Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie (19.02.2010), Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu (16-18.03.2010).

³⁰ Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.

lub przymusowego podania leków. Natomiast w wizytowanym szpitalu, jako przesłanki uzasadniające zastosowanie unieruchomienia przyjęto m. in. trudny kontakt, dezorientowanie, kładzenie się do łóżek pacjentów, zabieranie im różnych rzeczy. Na podstawie wpisów w dokumentacji nie można było jednoznacznie stwierdzić, czy zaistniały przesłanki zastosowania tych środków. Ponadto, zgodnie z uzyskanymi informacjami, personel medyczny nie traktuje izolacji i przymusowego podawania leków jako formy przymusu bezpośredniego i nie umieszcza w dokumentacji medycznej odpowiednich wzmianek dotyczących ich zastosowania oraz nie zawiadamia o tym fakcie kierownictwa.

Wizytujący ocenili negatywnie **warunki bytowe** panujące w oddziałach szpitala. Wskutek dużych opadów śniegu bezpośrednio przed wizytacją, przeciekał dach i w niektórych pomieszczeniach (m. in. na części sal chorych) z sufitów kapłała woda. Zalecono dokonanie niezbędnego remontu tych sal.

Ponadto, dostrzeżono potrzebę zapewnienia pacjentom poszanowania **prawa do prywatności i intymności**. Drzwi od kabin w toaletach stanowią tylko częściową zasłonę. Zdarzają się też przypadki umieszczania chorych na korytarzach. Zalecono również zapewnienie wystarczającego i stałego **dostępu do informacji dotyczącej praw pacjenta**. Jak wynika z dokumentacji, pacjenci są informowani o swoich prawach po przybyciu do szpitala, jednak na jednym z oddziałów karta praw pacjenta była dostępna tylko w dyżurce.

Poza tym, pacjenci umieszczani w Instytucie bez zgody nie biorą udziału w posiedzeniach sądu dotyczących zasadności ich pobytu w zakładzie, gdyż szpital nie ma możliwości zapewnienia im transportu i opieki. Natomiast sąd od kilku lat odmawia przeprowadzania posiedzeń na terenie szpitala, pomimo że Instytut posiada przeznaczoną do tego salę. Problemem są również przypadki niezawiadomienia szpitala przez sąd o treści postanowienia w przedmiocie przyjęcia lub dalszego pobytu w zakładzie.

9. Domy pomocy społecznej

W pierwszym kwartale 2010 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły trzy domy pomocy społecznej³¹.

Warunki bytowe zapewnione osobom przebywającym we wszystkich wizytowanych placówkach co do zasady odpowiadają przepisom rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 r. w sprawie domów pomocy społecznej³². W pokojach wyposażonych w podstawowe meble utrzymano porządek. Jednak ze względu na fakt, że pensjonariusze spożywają posiłki w pokojach i spędzają w nich większość dnia, powierzchnia pomieszczeń mieszkalnych wzbudziła zastrzeżenia wizytujących. Problemem było również zainstalowanie zabezpieczeń w oknach pokoi, znacznie ograniczających możliwość ich uchylania.

Ponadto, w jednej z wizytowanych placówek za przykład niehumanitarnego i poniżającego traktowania uznano warunki panujące w pomieszczeniu przeznaczonym do stosowania środka przymusu bezpośredniego w postaci izolacji. Osoba przebywająca w tym pomieszczeniu nie ma dostępu do sanitariatu, udostępniane jest jedynie wiadro. Dodatkowo, nie przytwierdzone do podłogi łóżko, może stanowić zagrożenie dla izolowanego (DPS „Leśny” w Warszawie).

Zalecono również niezwłoczne podjęcie działań mających na celu umieszczenie w warunkach mieszkalnych, respektujących prawa do poszanowania godności, intymności i zapewniania podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców tymczasowo przebywających w pomieszczeniach zastępczych, zachowanych w bardzo złym stanie (DPS w Górze Kalwarii).

Ponadto, układ łazienek i toalet, brak zasłonek przy prysznicach, czy usytuowanie wanien, zdaniem przedstawicieli Rzecznika rodzi obawę o **poszanowanie prawa do intymności** osób przebywających we wszystkich wizytowanych w omawianym okresie domach pomocy społecznej.

W kwestii **stosowania środków przymusu bezpośredniego** stwierdzono, że w każdym z wizytowanych domów konieczne jest przeprowadzenie szkoleń personelu w tym zakresie oraz bezwzględne przestrzeganie procedur zawartych w ustawie z dnia

³¹ 3 Dom Pomocy Społecznej w Łodzi (18-19.01.2010), Dom Pomocy Społecznej im. Waleriana Łukasińskiego w Górze Kalwarii (22-23.02.2010), Dom Pomocy Społecznej „Leśny” w Warszawie (24-25.02.2010).

³² Dz. U. z 2005 r. Nr 217, poz.1837.

19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³³. Pracownicy domów pomocy społecznej stanowczo zaprzeczają stosowaniu tego typu środków, co więcej ich zadaniem taki zakaz wynika z ustawy. Wypowiedzi te wskazały na brak chociażby podstawowej znajomości przepisów regulujących ich stosowanie. Wyżej wskazana ustawa zezwala bowiem odpowiednio przeszkolonym pracownikom domów pomocy społecznej stosować przymus bezpośredni w formie przytrzymania, przymusowego podania leków, unieruchomienia za pomocą pasów, uchwytów lub kaftana oraz izolacji. Ponadto, z dokumentacji placówek oraz informacji udzielonych przez pacjentów wynika, że personel w krytycznych sytuacjach stosuje faktycznie przymus bezpośredni, najczęściej w formie przytrzymania bądź przymusowego podania leków, lecz jego zasadność oraz sposób wykonania nie jest poddawany jakiegokolwiek weryfikacji.

Dyrektorzy wizytowanych domów przytaczali przykłady wskazujące na ofiarność i zaangażowanie pracowników. Jednakże po przeprowadzonych z pensjonariuszami rozmowach zalecono, aby **traktować mieszkańców z większym szacunkiem**.

Ponadto, w placówkach dostrzeżono potrzebę dokumentowania wszystkich **skarg i wniosków składanych ustnie** przez mieszkańców. Zdaniem kierownictwa wizytowanych domów pomocy społecznej, pensjonariusze nie zgłaszają skarg pisemnych, a problemy sygnalizowane ustanie nie są protokołowane, gdyż nie mają one charakteru skarg. Takie działania zdaniem przedstawicieli Rzecznika nie znajdują żadnego uzasadnienia.

10. Podsumowanie

Działania podejmowane w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji w pierwszym kwartale 2010 r. wykazały, że spotykane w wizytowanych placówkach nieprawidłowości są zbliżone, do tych które stwierdzono w latach ubiegłych w trakcie działalności prewencyjnej. Wiele problemów zastanych w trakcie wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych zostało poruszonych w wystąpieniach Rzecznika Praw Obywatelskich, podobnie jak zagadnienia dotyczące funkcjonowania placówek dla

³³ Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.

nieletnich. W czasie wizytacji tych ostatnich nadal odnotowywano przypadki niedopuszczalnych form traktowania wychowanków, stosowania nieregulaminowych środków dyscyplinarnych, zbiorowego karania, niezapewnienia odpowiednich warunków w izbach przejściowych, ograniczania wychowankom możliwości przebywania na dworze w ciągu dnia. Należy jednak wskazać, iż w efekcie kierowanych przez Rzecznika wystąpień w sprawie zagwarantowania nieletnim umieszczonym w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu, Ministerstwo Edukacji Narodowej zapewniło, że podjęto w tym zakresie prace legislacyjne.

Ponadto, w szpitalach psychiatrycznych oraz domach pomocy społecznej wskazywano na konieczność zapewnienia zgodnej z prawem praktyki stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Podsumowując działalność KMP w pierwszym kwartale 2010 r. należy również wskazać, iż w dwóch wizytowanych jednostkach (pomieszczenie dla osób zatrzymanych oraz izba wytrzeźwień) wystąpiły niepokojące utrudnienia w trakcie dokonywanych wizytacji, polegające m. in. na uniemożliwieniu przedstawicielom Rzecznika przeprowadzenia indywidualnych rozmów z osobami zatrzymanymi, czy też odmowie dostępu do dokumentacji. W obu przypadkach niezbędne było podjęcie stosownych interwencji.

Na uwagę zasługuje też rozwijająca się współpraca krajowych mechanizmów prewencji Państw Stron OPCAT. Z pewnością udział pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji w warsztatach szkoleniowych prowadzonych przez APT, CPT i SPT, które odbędą się w maju bieżącego roku, wpłynie pozytywnie na rozwój działalności KMP w Polsce.

Opracowała: Magdalena Chmielak